
Ochrana přírody a krajiny

2

Peter Petluš

Prehľad dejín ochrany prírody

- Svetové dejiny ochrany prírody
 - Prístupy k ochrane prírody
 - Vývoj ochrany prírody na Slovensku
-

Svetové dejiny ochrany prírody

Ochrana lesov

- 1792 – 1750 p. n. l. (prvý trestný a občiansky zákonník)
 - 10 stor. p. n. l. Čína
 - 5 stor. p. n. l. Grécko
 - 4 stor. p. n. l. Platón navrhuje vysádzanie lesov
 - prelom letopočtov Rím
-

Svetové dejiny ochrany prírody

- 11. stor. ochrana Bobrov na území Ruska
 - 1335 ochrana hmyzožravých vtákov v Zürichu
 - 1410 – 1450 ochrana pôdy a lesov pred eróziou v Dubrovniku
 - 1496 masív Freiberg (Alpy) 1. chránené územie pre vysokohorskú faunu (kamzík vrchovský)
 - 1527 vyhlásenie rezervácie pre nosorožce v Indii
 - 1619 obmedzenie lovu kamzíkov v poľskej časti Tatier
-

Svetové dejiny ochrany prírody

- 1681 – 1725 Peter I. zákaz rozširovania ornej pôdy na úkor lesa v okolí Moskvy, stanovenie chránených druhov stromov, zákaz lovu losa, zákaz vynášania smetí do riek
 - 1819 nemecký prírodovedec Humboldt zaviedol pojem „Monument de la nature“
 - 1832 prvá prírodná rezervácia v pravom zmysle slova lokalita 4 horúcich prameňov (USA)
 - 1844 1. chránené územie v Dánsku rašelinisko v Gammelmosen
-

Svetové dejiny ochrany prírody

- 1838 ochranu dvoch pralesov v Novo-hradských horách v južných Čechách
 - 1872 1. národný park na Svete Yellowstone (USA)
 - 1928 Brusel, Amsterdam medzinárodný úrad na ochranu prírody a krajiny
 - 1948 vznik IUCN
 - 1970 Rok Európy - Rada európskeho spoločenstva
-

Svetové dejiny ochrany prírody

- 1977 Ramsar (Irán) prijatý medzinárodný dohovor
 - 1979 Bonn (Nemecko) konvencia ochrany migrujúcich živočíchov
 - 1979 Bern (Švajčiarsko) konvencia ochrany voľne žijúcich živočíchov a rastúcich rastlín
 - 1992 Rio do Janeiro (Brazília) konferencia OSN o ŽP
 - 1999 Kjóto (Japonsko) Kjótsky protokol o znižovaní emisií v ovzduší
 - 2002 Johanesburg (JAR) konferencia Rio+10
-

Prístupy k ochrane prírody

- Od polovice 19. stor. definujeme súčasný pohľad na ochranu prírody pričom rozlišujeme tri kvalitatívne rozdielne obdobia.

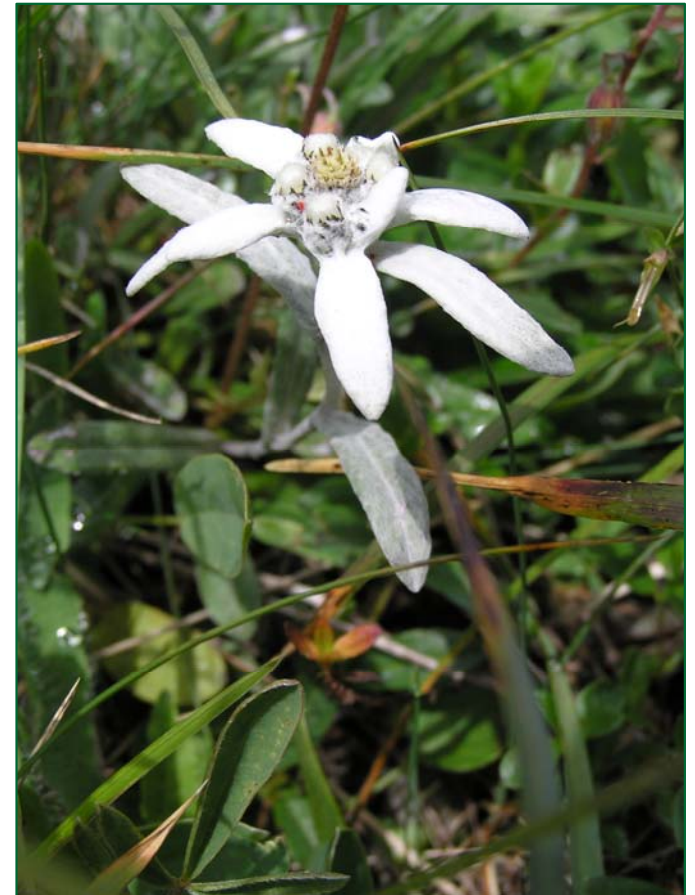

Malá Lehota, Petluš, 2007

1. obdobie

Vznik prvých chránených území – medzivojnové obdobie

- chaos a spontánnosť
- park = miesto oddychu
- finančného prospechu
- ochrana živočíchov

2. obdobie

Po 2. svetovej vojne – cca rok 1980

- počiatky národných legislatív
- vznik ochranárskych hnutí a organizácií
- aktivity vyhlasovania chránených území, predmet ochrany = biotop

3. obdobie

80. roky 20. stor. – súčasnosť

- systémový prístup a princíp tvorby sietí
- tvorba sústav chránených území

Pastva jalovíc ako nástroj manažmentu chránených území. NP Veľká Fatra, Petluš, 2007

Vývoj ochrany přírody na Slovensku

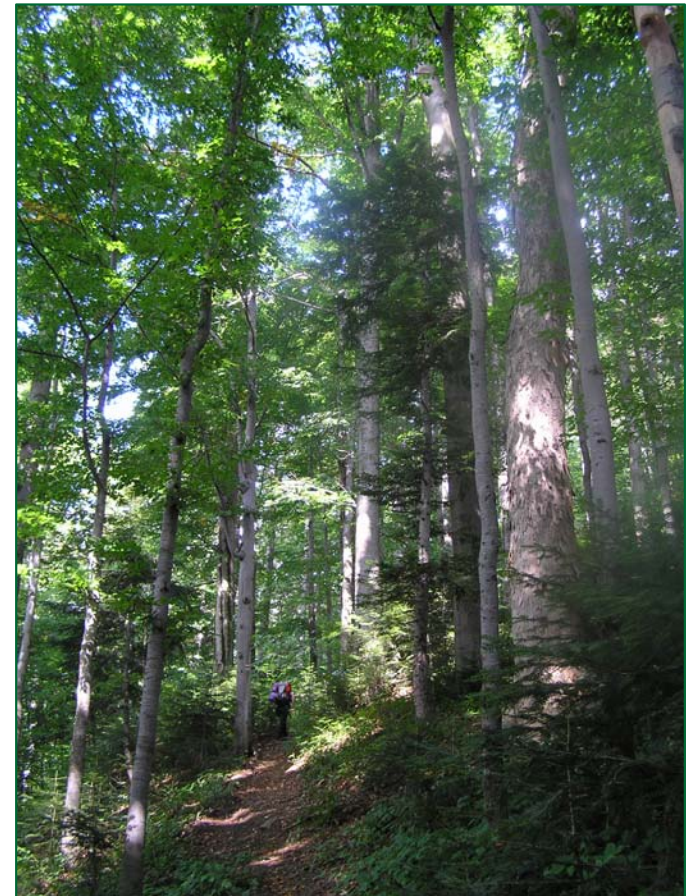
- do 1918
 - 1918 – 1945
 - 1945 – 1990
 - 1990 – súčasnosť
-

Obdobie do roku 1918

- ochrana prírodných zdrojov (lesy, pôda) (Belo IV.)
 - 1628 – prvé chránené územie *kúpeľný ostrov v Piešťanoch*
 - 1672 – *Súľovské skaly*
 - 1769 – *Tereziánsky lesný poriadok*
 - 1781 – *Okrášľovacia komisia* – zveľadovanie parkov okolia BA
 - 1872 – uhorský zákon o ochrane poľovnej zvery a kamzíka
-

Obdobie do roku 1918

- 1873 – Maďarský karpatský spolok na ochranu prírody
- 1908 – prvá prírodná rezervácia

Obdobie 1918 - 1945

- 1945 – Vládny komisariát na ochranu pamiatok Slovenska
- 1927 – spolok na ochranu prírody a proti týraniu zvierat v BB
- 1939 – SK má 13 chránených území

Obdobie 1945 - 1990

- 1948 – vznik prvého národného parku
 - Orgánom ochrany prírody sa stalo Ministerstvo školstva a osvet. V nasledujúcom období bolo vyhlásených 61 chránených území
 - 1951 – Slovenský ústav pamiatkovej starostlivosti (ŠOP SR)
 - Zákon NR SSR č. 1/1965 Z. z. o ochrane prírody a krajiny
 - 1964 – vznik pojmu CHKO (kompromis medzi lesníkmi a ochranármi)
 - 1978-9 – vznik siete chránených území
-

Obdobie po 1990

- 1990 Slovenská komisia pre životné prostredia
 - 1992 Ministerstvo životného prostredia SR
 - 1992 zákon NR SR 287/1994 o ochrane prírody a krajiny
 - 1992 uznesenie č. 319/1992 – GNÚSES
 - 1996 NEAP I.
 - 1997 národná stratégia ochrany biodiverzity na SK
 - 1999 NEAP II. (základný dokument ochrany) (I. aj II. požadujú viacero nových CHKO a NP)
 - 1997 – NP Muránska planina a Poloniny
-

Obdobie po 1990

- 1997 vznik CHKO Dunajské luhy
 - 2000 – ŠOP SR (SAŽP)
 - 2001 – NP Veľká Fatra a Slovenský kras
 - 2002 zákon NR SR č. 543/2002 o ochrane prírody a krajiny
 - 2003-4 NEAP III. na roky 2003-2010
 - NATURA 2000
-